

De heer drs. A. Slob
Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media
Postbus 16375
2500 BJ 's GRAVENHAGE

Datum: 15 oktober 2019
Telefoon: +316 41 55 21 21
E-mail: campagne@vsnu.nl

Ons kenmerk: 19/160 U
Uw kenmerk:
Bijlage(n):

Onderwerp: Curriculum.nu

Geachte heer Slob,

Op 10 oktober zijn de opbrengsten van Curriculum.nu voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs aan u overhandigd. Deze opbrengsten zijn wat ons betreft een goede stap naar een moderner curriculum dat inspeelt op een veranderende maatschappij. Het lijkt ons een goed moment om middels deze brief aanbevelingen voor de bovenbouw mee te geven die in de afgelopen maanden door diverse betrokkenen binnen het wetenschappelijk onderwijs zijn opgehaald.

Tijdens de ontwikkelfase van de onderbouw is door de coördinatiegroep van Curriculum.nu aan de VSNU gevraagd om te reageren op de conceptvoorstellen van de ontwikkelteams. Daarnaast is gevraagd om aan te geven hoe de VSNU bij de vervolgfase voor de bovenbouw betrokken zou willen worden. Een goede aansluiting op het wetenschappelijk onderwijs en betrokkenheid van het wetenschappelijk onderwijs bij de ontwikkeling van de bovenbouw is naar onze mening essentieel.

In februari 2018 heeft de VSNU aan Curriculum.nu een visie¹ op de curriculumherziening meegegeven. Op basis van deze visie geven we aanbevelingen mee ten aanzien van de kern van en samenhang tussen de leergebieden en samenwerking in de vervolgfase. Voor wat betreft de inhoud hebben we ons gebaseerd op de reacties van het VSNU Netwerk Aansluiting vwo-wo (doorstroom naar het vervolgonderwijs) en de Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL) (perspectief op docentprofessionalisering). De VSNU heeft daarnaast in de beginfase geholpen bij het samenstellen van feedbackteams uit het

---

1 Visie VSNU, 2018

Samenwerking tussen sectoren en disciplines is waardevol en noodzakelijk. Juist op universiteiten krijgt multidisciplinariteit gestalte en dit kan het VO inspireren. Een stevige disciplinaire basis is echter wel noodzakelijk. Ook is voldoende aandacht nodig voor de gevolgen van meer variatie in aanbod door scholen voor het vervolgonderwijs: er moet geen twijfel ontstaan over het eindniveau (civiel effect). Een zorgpunt is ook dat meer keuzevrijheid nadelig kan uitpakken voor kansgelijkheid omdat kinderen van hoogopgeleide ouders meer gestimuleerd worden slimme keuzes te maken. We zouden als vervolgonderwijs graag nauw betrokken worden bij de verdere uitwerking van de voorstellen. In de huidige opzet van ontwerpteams is de rol van het vervolgonderwijs niet goed geborgd, zij zullen (op vak-/disciplineniveau) betrokken moeten worden bij de discussie over de eindtermen.

wetenschappelijk onderwijs. Deze teams van vakinhoudelijke experts hebben naar tevredenheid zelfstandig vakinhoudelijke input gegeven op de negen leergebieden. De input van de feedbackteams is verwerkt in de conceptopbrengsten en staat los van de aanbevelingen die de VSNU in deze brief doet.

De kern van de leergebieden en samenhang

De VSNU juicht multidisciplinariteit toe maar pleit tegelijkertijd voor een stevige disciplinaire basis, zoals verwoord in de visie. Het ontbreken van een disciplinaire basis kan in de bovenbouw leiden tot keuzeproblemen voor een latere vervolgstudie en al eerder in de onderbouw tot een onduidelijke of verkeerde profielkeuze. Deze factoren hebben grote invloed op het studierendement en de (on)mogelijkheden te kiezen uit aansluitende vervolgopleidingen. Daarnaast adviseren we toe te werken naar duidelijke eindtermen om het (eind)niveau van het voortgezet onderwijs te blijven waarborgen.

Generieke aanbevelingen voor de bovenbouw en samenwerking in de vervolgfase

De VSNU hecht grote waarde aan vaardigheden en persoonlijke ontwikkeling. Deze zijn nodig om leerlingen voor te bereiden op een snel veranderende maatschappij. Naast leergebied gerelateerde vaardigheden en onderliggende thema's als duurzaamheid, gezondheid, klimaat en technologie zouden persoonlijke en wetenschappelijke oriëntatie en reflectie op deze thema's en de disciplines/leergebieden sterker moeten worden belicht. Voeg wetenschappelijke oriëntatie en het ontwikkelen van een onderzoekende houding bijvoorbeeld toe aan alle negen leergebieden. In het curriculum moet plaats zijn voor academische (studie)vaardigheden zoals zelfstandig werken en voor taal- en communicatievaardigheden (presenteren, schrijven en samenvatten). Dat geldt ook voor vaardigheden zoals oriënteren op de toekomst, ethisch handelen en het ontwikkelen van een reflectieve houding op het eigen leren en handelen (zelfregulering), bij voorkeur al in de onderbouw en het primair onderwijs. Verder moet er ruimte zijn voor (studie)keuzevaardigheden zodat leerlingen een meer gefundeerde keuze kunnen maken tussen een vervolgopleiding in het hbo of wo. Bewaak bij het inbrengen van persoonlijke ontwikkeling en vaardigheden echter wel het eindniveau (civiel effect) en voorkom een overvol curriculum.

Deze curriculumwijziging is een kans om het bestaande vak Loopbaan Oriëntatie en Begeleiding (LOB) op landelijk niveau betekenisvoller in te vullen. Ook zal dit een grote stap voorwaarts zijn bij het voorkomen van studie uitval. De landelijke twee decanenverenigingen, eveneens vertegenwoordigd in het VSNU Netwerk Aansluiting vwo-wo, verzoeken hier ook om.

Aanbevelingen voor toetsing in de bovenbouw

Toetsing is een punt dat extra aandacht verdient. Toetsing en examinering is rijk en divers binnen de universiteit. Wanneer toetsing in de bovenbouw bijvoorbeeld te eenzijdig wordt vormgegeven, zullen studenten moeite ondervinden in het vervolgonderwijs. Daarnaast wordt aanbevolen in toetsing minder op reproductie te focussen en meer op begripvorming en het ontwikkelen van een denkraam. Met betrekking tot toetsing zou er een samenwerkingsvorm (bijvoorbeeld een commissie vwo-wo) moeten worden opgezet tussen de laatste fase van de bovenbouw en de eerste fase van de bachelor. Hiermee kan de overgang van het vwo naar het wo verzacht worden.

Samenwerking vo-wo in de vervolgfase

De VSNU vindt het belangrijk dat bij de totstandkoming van eindtermen en implementatie vakinhoudelijke experts uit de wetenschap betrokken worden en deel gaan uitmaken van de implementatiegroepen (dus een actievare en grotere rol dan de afgelopen fase). Dit is nodig voor voldoende draagvlak, maar ook om kwaliteit te waarborgen. We bevelen daarom aan de wetenschappelijke adviesraad te continueren. Als universiteiten zouden we in de vervolgfase niet alleen betrokken moeten worden bij de uitwerking van de eindtermen voor de bovenbouw, maar ook bij de vorm van begeleiding en evaluatie bij het uittesten van nieuwe inhoud van de curricula, het aanpassen van bevoegdheden, nascholing en mogelijke andere consequenties. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van experimenten met ontwikkelscholen om

nieuwe inhoud en te proberen, inclusief toetsing. Het zou goed zijn dergelijke experimenten deugdelijk te evalueren middels onderzoek, bijvoorbeeld via NRO, de NWO leraren promotiebeurs of andere kanalen. Het stimuleren van het delen en uitwisselen van 'good practices' is hierbij belangrijk. Hiervoor kan worden aangesloten bij de bestaande infrastructuur van de vo-ho netwerken bij de universiteiten die deze samenwerking bevorderen.

Universiteiten willen daarnaast goed worden betrokken bij de ontwikkeling van het curriculum in het primair onderwijs. De meeste universiteiten huisvesten wetenschapsknooppunten om samenwerking tussen universiteiten en basisscholen te bevorderen. Wetenschapsknooppunten zetten zich nu al in om PO scholen te ondersteunen bij het implementeren van onderzoekend leren en hiermee wetenschappelijke oriëntatie te stimuleren. Daarnaast leiden universiteiten – al of niet in samenwerking met hogescholen – ook leraren op voor het primair onderwijs.

De inbreng van het wetenschappelijk onderwijs kan zich ook richten op onderzoek naar en ontwikkeling van vaardighedenonderwijs en toetsing. Zodra er een nieuwe inhoud van de leergebieden is en duidelijk is hoe deze getoetst gaat worden in examinering en eindtermen, zullen de lerarenopleidingen hierop hun toelatingseisen, vakdidactiek en vakinhoudelijke competenties voor docenten aanpassen, evenals hun bij-/nascholingsaanbod. Wanneer er nieuwe vakken komen, zullen de lerarenopleidingen hiervoor nieuwe bevoegdheden en lerarenopleidingen ontwikkelen.

Naast bijscholing van docenten op vakinhoud is ook bijscholing in vaardigheidsonderwijs essentieel. Dit geldt dan zowel voor docenten in het vo als in het wo. Geadviseerd wordt hierbij aan te sluiten bij de reeds bestaande infrastructuur van bijvoorbeeld het VSNU Netwerk Aansluiting vwo-wo en de vo-ho netwerken van universiteiten waarin vo-ho docenten met elkaar samenwerken op inhoud, vaardigheden en didactiek.

Door de combinatie van de urgentie van het lerarentekort en de daarmee samenhangende hoeveelheid landelijke en bestuurlijke dossiers in de ICL en bij de VSNU wordt er momenteel een groot beroep op de universitaire lerarenopleidingen gedaan. Omdat we verwachten dat de curriculumherziening veel tijd en inzet zal vragen van de lerarenopleidingen en aanverwante netwerken, adviseert de VSNU de bekostigingsaspecten die hiermee samenhangen mee te nemen in de uitwerking.

Tot slot zijn bestuurders van universiteiten, naast de eerder genoemde partijen, graag sterk betrokken bij de ontwikkeling van de bovenbouw in de vervolgfase. Om een goede aansluiting van de bovenbouw op het wetenschappelijk onderwijs te waarborgen zullen Curriculum.nu en de VSNU ook in deze fase nauw optrekken. Beide partijen bespreken in de komende periode hoe de verdere samenwerking kan worden vormgegeven.

Wij zien uw reactie graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Pieter Duisenberg
Voorzitter

cc. Minister Van Engelshoven, bestuur MBO-raad, bestuur VO-raad, bestuur Vereniging Hogescholen